



РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Министарство просвете,  
науке и технолошког развоја

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА  
Сектор за уговарање и финансирање програма  
из средстава Европске уније

Овај пројекат финансира  
Европска унија



#ЕУ  
ЗА ТЕБЕ

## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

---

# Истраживање о успешности програма стипендирања/менторске подршке на крају школске 2020/2021. године

Септембар 2021. године



## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

---

# САДРЖАЈ

<b>1. УВОД</b> .....	<b>3</b>
<b>2. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА</b> .....	<b>6</b>
2.1. ПРИКАЗ И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ПОДАКА О УЧЕНИЦИМА .....	7
<b>3. ЗАКЉУЧЦИ</b> .....	<b>23</b>
<b>4. ПРЕПОРУКЕ</b> .....	<b>26</b>



## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

### 1. Увод

Унапређење положаја Рома и Ромкиња и њихово укључивање у друштво од изузетног су значаја за Републику Србију као мултикултуралну државу. Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. подразумева стварање услова за социјалну укљученост, смањење сиромаштва и сузбијање дискриминације Рома и Ромкиња, односно стварање услова за њихов пун приступ остваривању људских права. Питање социјалне инклузије Рома једно је од веома важних питања и у Европској унији, па отуда представља једну од кључних тачака за процес приступања Републике Србије, али и ослонац српским институцијама у иницијативама и пројектима који се тичу социјалне инклузије Рома и Ромкиња (у оквиру *Поглавља 23*).

*Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године* ("Сл. гласник РС", бр. 26/2016) наглашава важност образовања за ову националну заједницу и то путем обезбеђивања услова за: пуну **укљученост деце и младих из ромске заједнице у квалитетно** предшколско, основно и средње образовање; **већи обухват** Рома и Ромкиња у студентској популацији; **пружање подршке школовању** младих и одраслих који се нису школовали или су напустили школовање, уз увођење делотворних и ефикасних механизма за борбу против дискриминације и остваривање услова за уживање свих мањинских права за Роме и Ромкиње у образовном систему.

Пројекат „ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања” (у даљем тексту Пројекат) део је *Годишњег програма*



## **ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања**

*активности за Србију (2014), Запошљивост младих и активна инклузија.* Пројекат је у складу и са оквиром националне стратегије, посебно са *Стратегијом развоја образовања у Србији до 2020. год, те Стратегијом развоја образовања у Републици Србији до 2030. године* (у даљем тексту СРОС 2030), *Програмом реформи политике запошљавања и социјалне политике (ESRP) и Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији (2016 – 2025).* Као једна од мера, у СРОС 2030 наведен је потпунији обухват стипендирања ученика и ученица из осетљивих друштвених група, као и да стипендирање ромских ученика из пројеката Европске уније (СБС и ИПА 2014) треба уврстити у редовно стипендирање из буџета РС.

Пројекат је усмерен на ученике средњих школа ромске националности и јачање капацитета образовног система у циљу развоја и спровођења ефикасног стипендирања и менторске подршке овим ученицима. Као основ за исплаћивање стипендије, Министарство просвете, науке и технолошког развоја захтевало је извештај ментора/разредног старешине за сваког ученика. Ментори су били ангажовани од стране Представништва Фонда за образовање Рома и додељени су ученицима који су изразили заинтересованост за такву врсту подршке.

Током школске 2020/21. успостављен је механизам праћења успеха, владања, као и броја оправданих и неоправданих изостанака ученика укључених у овај програм. Исплата стипендије привремено је била обустављана у случајевима када корисник стипендије није испуњавао све задате критеријуме у погледу школског успеха и владања. Корисник стипендије стицао је право на наставак стипендирања након утврђивања испуњености предвиђених обавеза. У том случају стипендија је ретроактивно исплаћивана за целокупан период. У вези са наведеним, током школске 2020/21 године одржана су четири састанка *Комисије за исплату/обуставу стипендија.*



РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Министарство просвете,  
науке и технолошког развоја

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА  
Сектор за уговарање и финансирање програма  
из средстава Европске уније

Овај пројекат финансира  
Европска унија



#ЕУ  
ЗА ТЕБЕ

## **ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања**

Истраживање приказано у овом документу односи се на анализу праћења успешности стипендираних ромских ученика на крају школске 2020/21. године.

Истраживање је спроведено током септембра месеца 2021. године, од стране истраживачког тима *Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања* Републике Србије.



## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

## 2. Резултати истраживања

Пројекат „ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања“ финансиран је средствима Европске уније кроз ИПА 2014 директни грант, а реализује га Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Ученици средњих школа, припадници ромске заједнице пријављивали су се на *Конкурс за доделу стипендија за школску 2020/21. годину*.

Конкурс за доделу стипендија био је отворен од 14. до 30. септембра 2020. године. Сви кандидати били су ранжирани на основу следећих критеријума:

1. општи успех у претходној школској години (5,00 – 2,00);
2. оцена из владања ученика (најмање добар 3 уколико два или више ученика имају исти општи успех);
3. број неоправданих изостанака (највише 30).

Комисија коју је формирало Министарство просвете, науке и технолошког развоја одлучивала је о додели стипендија након чега је уследило *Решење министра о додели стипендија*, односно подршци за 705 ученика ромске националности. Од 705 ученика који су добили стипендију, њих 412 је изразило заинтересованост за менторску подршку.

Од 705 ученика, троје ученика је напустило (енгл. drop-out) стипендијски програм.



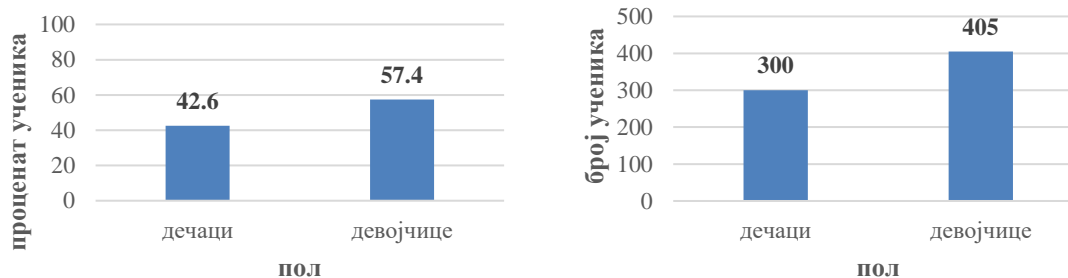
## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, као одабрани имплементациони партнер за спровођење истраживања *Оцена успешности програма стипендирања/менторске подршке на крају школске 2020/2021. године*, припремио је овај извештај, на основу података које су доставили Пројекат ИПА 2014 и Представништво Фонда за образовање Рома.

### 2.1. Приказ и интерпретација података о ученицима

**Приказ узорка.** У истраживању су обрађени подаци за 705 ученика, припадника ромске националности, којима је на основу конкурса пројекта ИПА 2014 одобрена стипендија за наставак средњошколског образовања у школској 2020/21. години. Када је реч о полу, међу стипендистима нешто је више девојчица (57,4%) него дечака (42,6%). Наиме, од 705 ученика, њих 405 је женског, а 300 мушког пола – видети Графикон 1.

Графикон 1. Расподела ученика по полу, приказано у процентима и у апсолутним вредностима

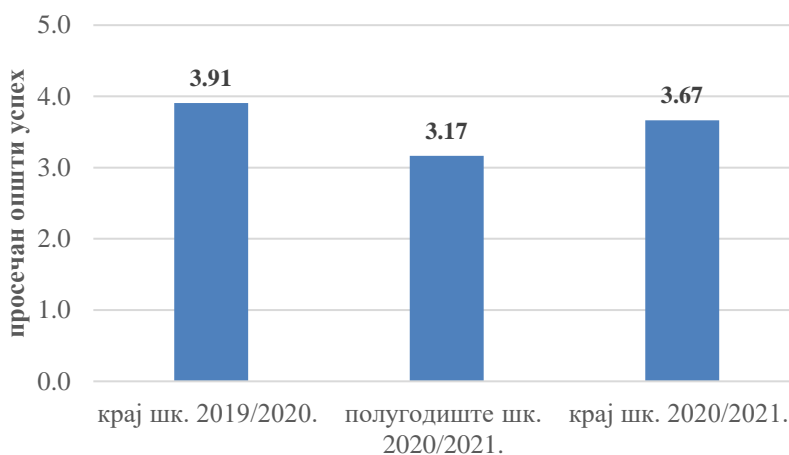




## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

**Резултати истраживања.** На основу добијених података, припремљене су анализе у вези са школским успехом стипендиста, оценом из владања и изостанцима на крају школске 2019/20, на полугодишту и на крају школске 2020/21. године. Такође, узете су у разматрање и недовољне оцене на полугодишту, другом тромесечју и крају школске 2020/21. године, као и број предмета из којих су ученици остали неоцењени на крају ове школске године<sup>1</sup>. Налази који следе резултат су тих анализа.

*Графикон 2. Просечан општи успех ученика на крају 2019/20, полугодишту 2020/21. и на крају школске 2020/21. године*



Када је реч о успеху ученика прималаца стипендије, може се видети да је просечан успех на крају школске 2019/20. године био висок (3,91), као и да је на полугодишту наредне године опао (3,17). То није необичајена појава - у школама се редовно дешава да је општи успех ученика бољи на крају него на полугодишту исте школске године. Општи успех ученика стипендиста је бољи (3,67) на крају школске 2020/21. године, него на полугодишту, али је и даље нешто лошији него на крају претходне школске године (видети Графикон 2).

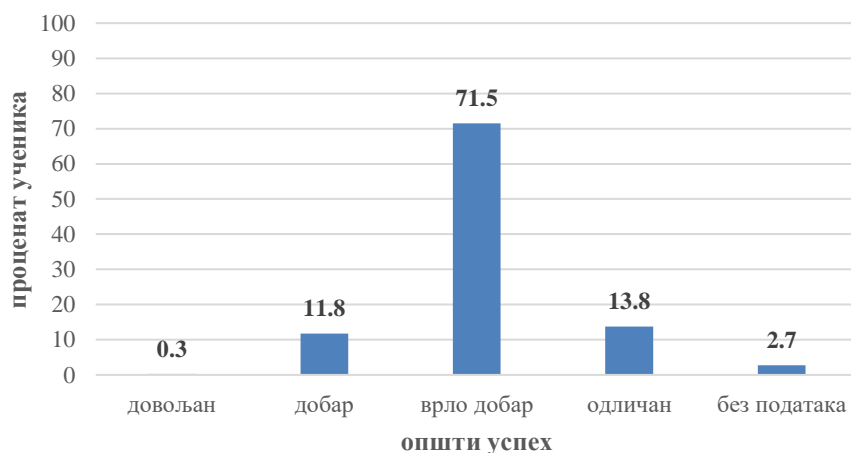
<sup>1</sup> Будући да наставници нису доследно водили евиденцију о успеху ученика, поједини подаци нису конзистентни. То се односи на ученике за које не постоје подаци.



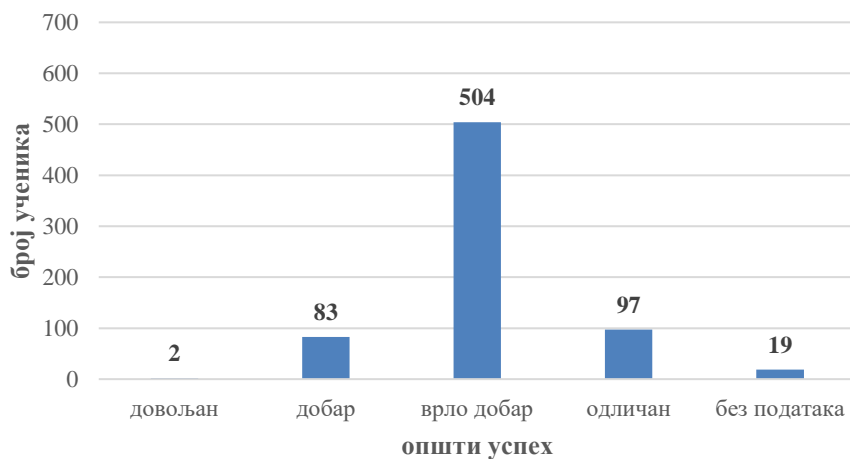


## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Графикон 2.1. Општи успех ученика на крају 2019/20. године у процентима



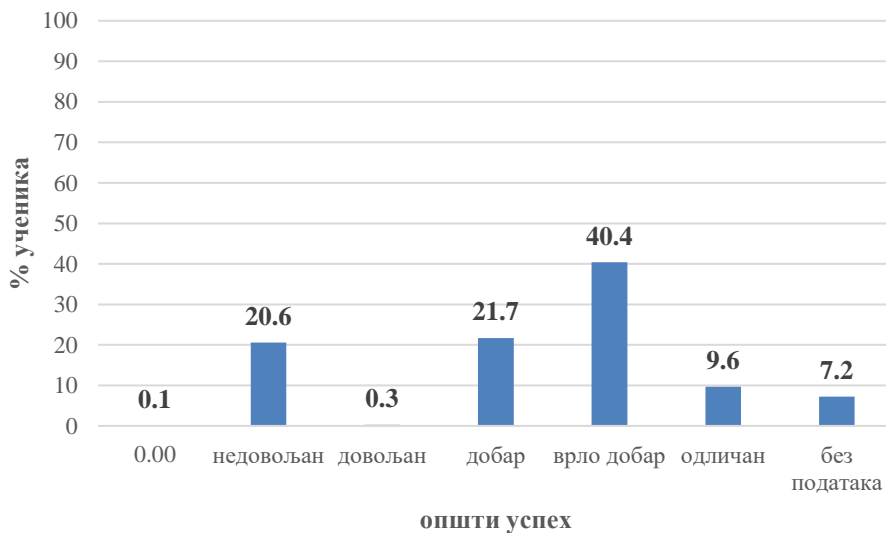
Графикон 2.2. Општи успех ученика на крају 2019/20. године у апсолутним вредностима



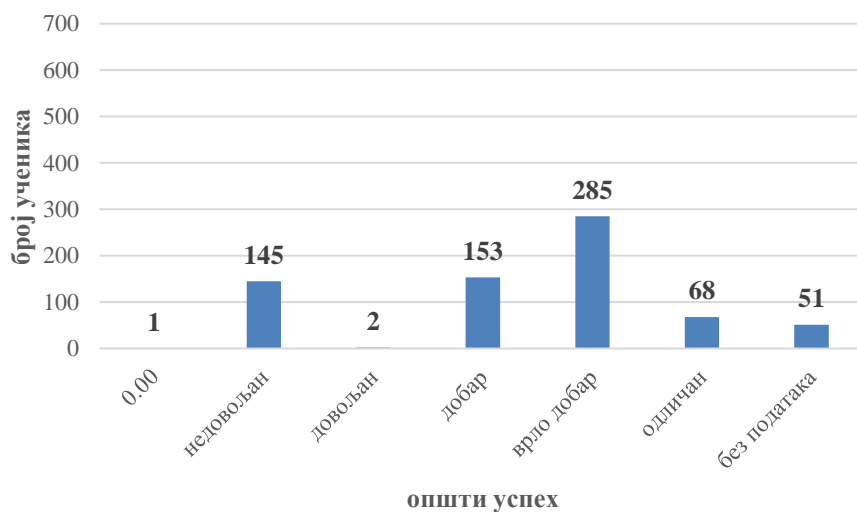


## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Графикон 2.3. Општи успех ученика на полугодишту 2020/21. године у процентима



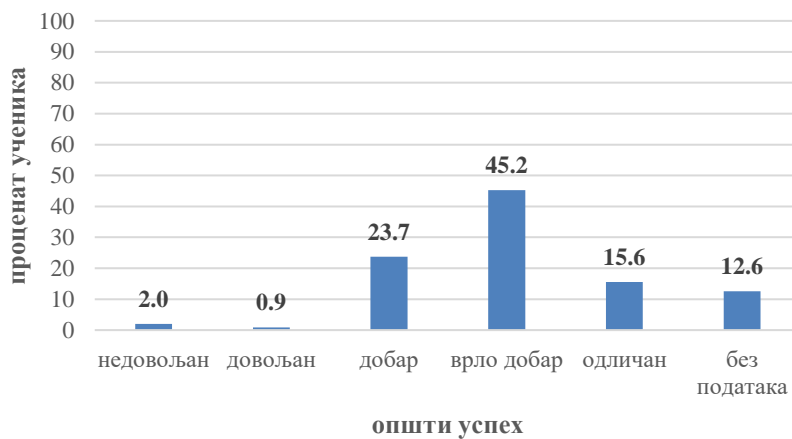
Графикон 2.4. Општи успех ученика на полугодишту 2020/21. године у апсолутним вредностима



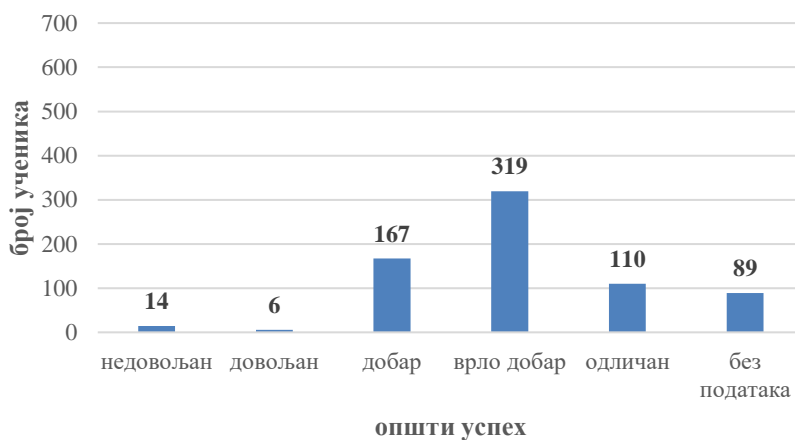


## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Графикон 2.5. Општи успех ученика на крају 2020/21. године у процентима



Графикон 2.6. Општи успех ученика на крају 2020/21. године у апсолутним вредностима



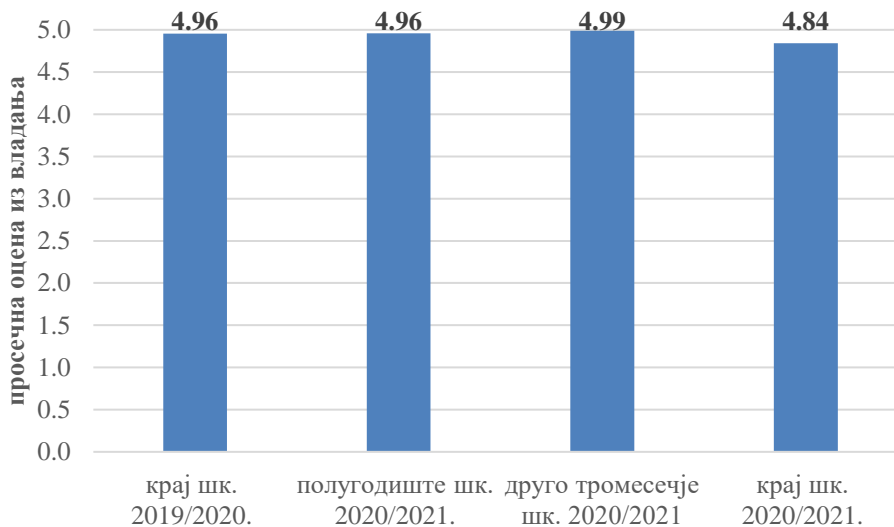


## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Прегледом расподеле ученика у погледу општег успеха, може се констатовати да је 85% ученика на крају 2019/20. године остварило врло добар или одличан успех. Доминирају ученици са врло добрим успехом (око 70%). На полугодишту 2020/2021. године, број врло добрих и одличних ученика опада на око 50% ученика, али треба истаћи да петина ученика има недовољан успех. На крају 2020/21. године, највећи проценат ученика (45,2%) има врло добар успех, око четвртине добар, а 15,6% њих одличан успех. Уочава се раст процента ученика са недовољним успехом (на крају 2020/21. године 14 ученика је полагало поправни испит, док на крају 2019/20. није било недовољних ученика).

Генерално гледано, по просечној оцени из владања, може се рећи да је реч о примерним ученицима које одликује узорно понашање (видети Графикон 3).

Графикон 3. Просечна оцена из владања на крају 2019/20, полугодишту 2020/21. и на крају школске 2020/21. године

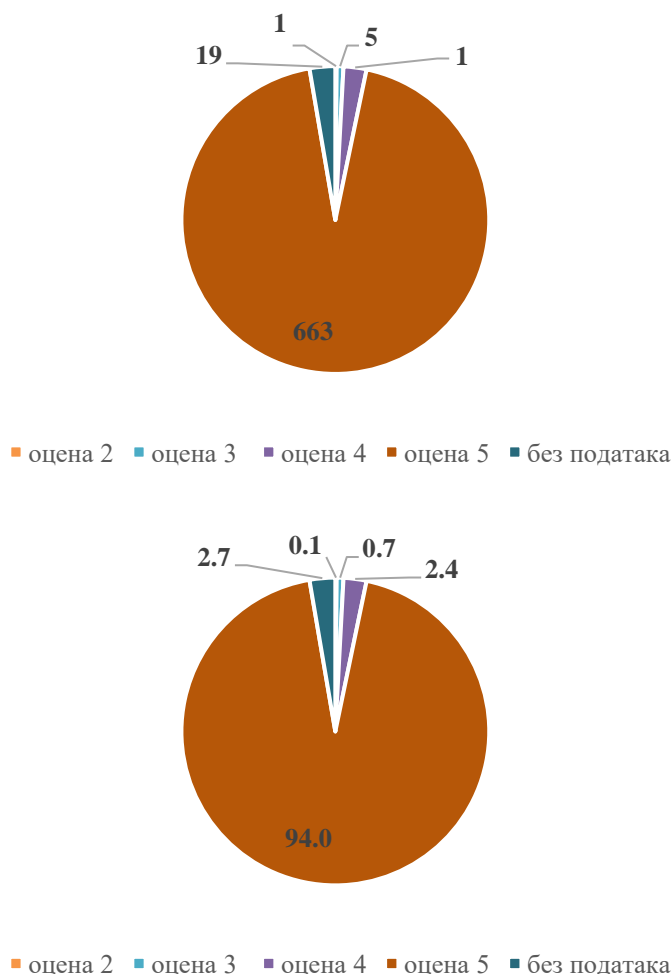




## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Да би се стекао бољи увид у владање ученика, приказана је дистрибуција оцена током четири периода (крај 2019/20, полугодиште 2020/21, друго тромесечје 2020/21. и крај 2020/21. школске године).

Графикон 4. Расподела ученика по оцени из владања – крај 2019/20. у апсолутним вредностима и процентима



Оно што се из добијених налаза може уочити јесте да ученици остварују готово идентичан успех из владања на крају 2019/20. године и

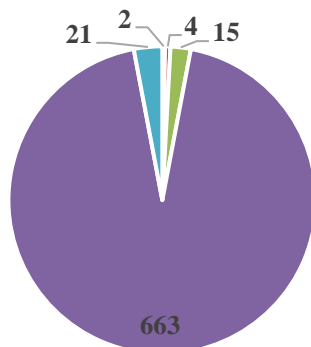


## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

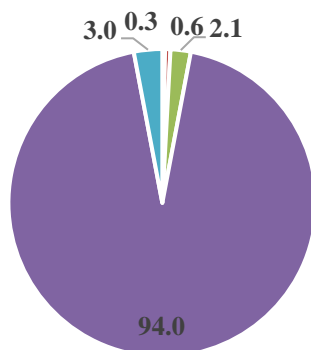
полугодишту 2020/21. године. Наиме, 94% ученика је имало оцену 5 из владања.

На крају другог тромесечја и на крају 2020/21. године и даље доминирају ученици са одличним владањем (око 85%), али се уочава благи пад успеха, као и да недостају подаци за поједине ученике (Графикони 4-7).

Графикон 5. Расподела ученика по оцени из владања – полугодисте 2020/21. у апсолутним вредностима и процентима



■ оцена 2 ■ оцена 3 ■ оцена 4 ■ оцена 5 ■ без података

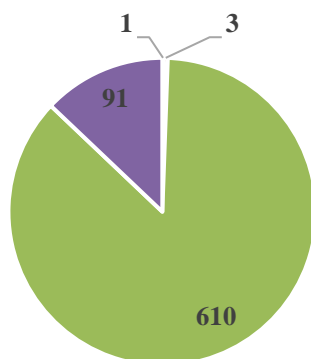


■ оцена 2 ■ оцена 3 ■ оцена 4 ■ оцена 5 ■ без података

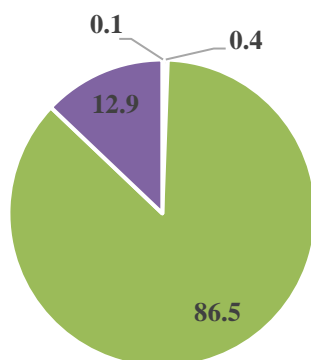


## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Графикон 6. Расподела ученика по оцени из владања – друго тромесечје 2020/21. у апсолутним вредностима и процентима



■ оцена 3 ■ оцена 4 ■ оцена 5 ■ без података

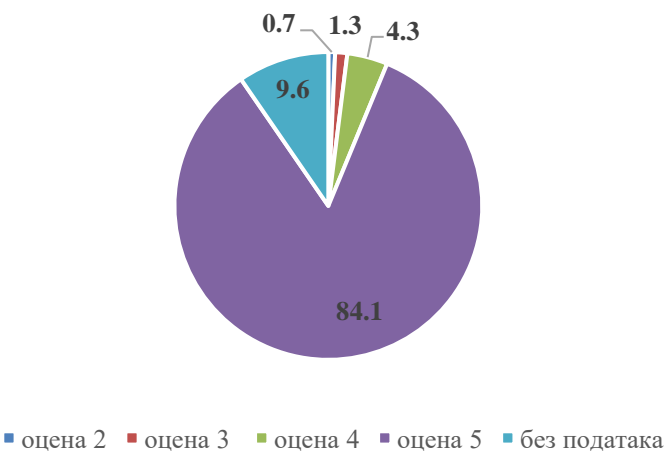
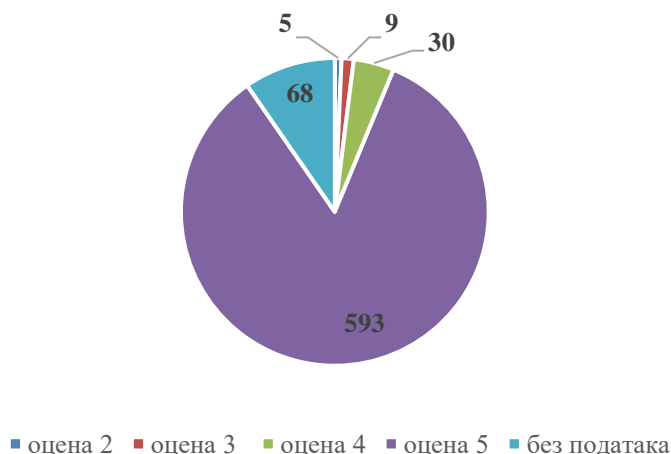


■ оцена 3 ■ оцена 4 ■ оцена 5 ■ без података



## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Графикон 7. Расподела ученика по оцени из владања – крај 2020/21. у апсолутним вредностима и процентима



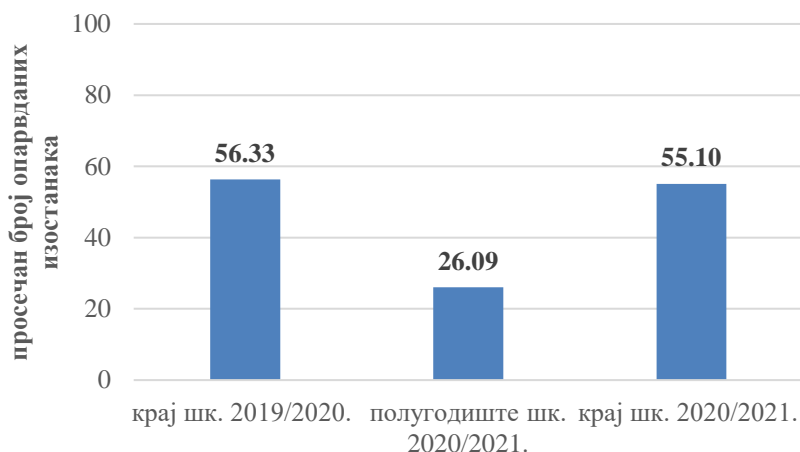
Просечан број оправданих изостанака на крају обе школске године је готово идентичан (56 изостанака на крају 2019/20. године и 55 изостанака на крају школске 2021/21. године), док је на полугодишту скоро упола мањи и износи 26 изостанака (Графикон 8).





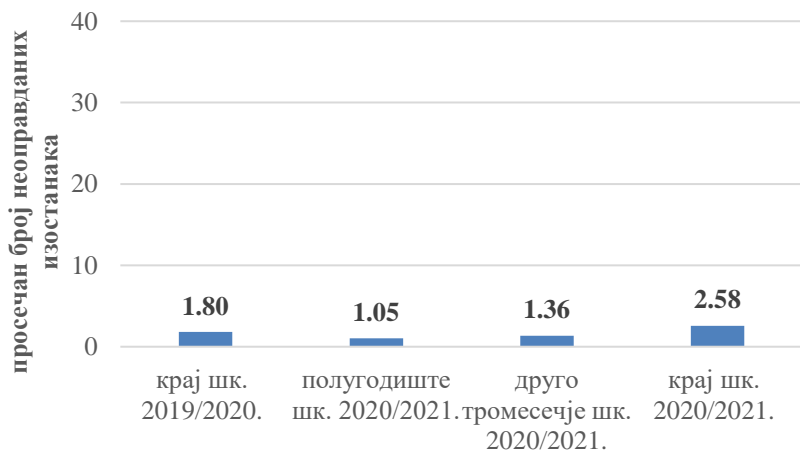
## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Графикон 8. Просечан број оправданих изостанака на крају 2019/20, полугодишту 2020/21. и на крају школске 2020/21.



Просечан број неоправданих изостанака је прилично мали и у просеку износи 1,7 (Графикон 9), што представља позитиван налаз.

Графикон 9. Просечан број неоправданих изостанака на крају 2019/20, полугодишту 2020/21, другом тромесечју 2020/21. и на крају школске 2020/21.



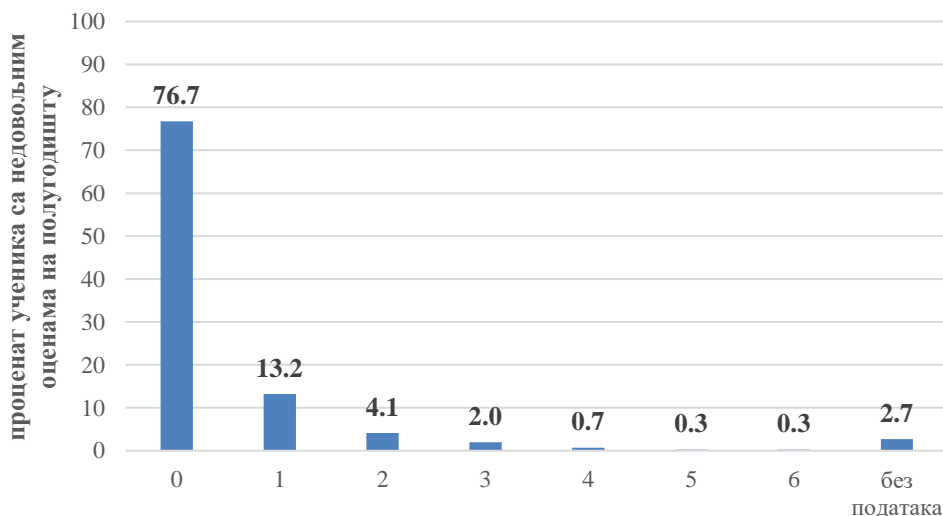


## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Изузетно мали број неоправданих изостанака нам јасно указује да је опредељеност ових ученика да континуирано похађају наставу снажна. Добијени налаз можемо двојачко тумачити: као резултат високе мотивације ученика прималаца стипендије са једне стране, али и као позитиван утицај менторске подршке и менторског рада са ученицима са друге стране.

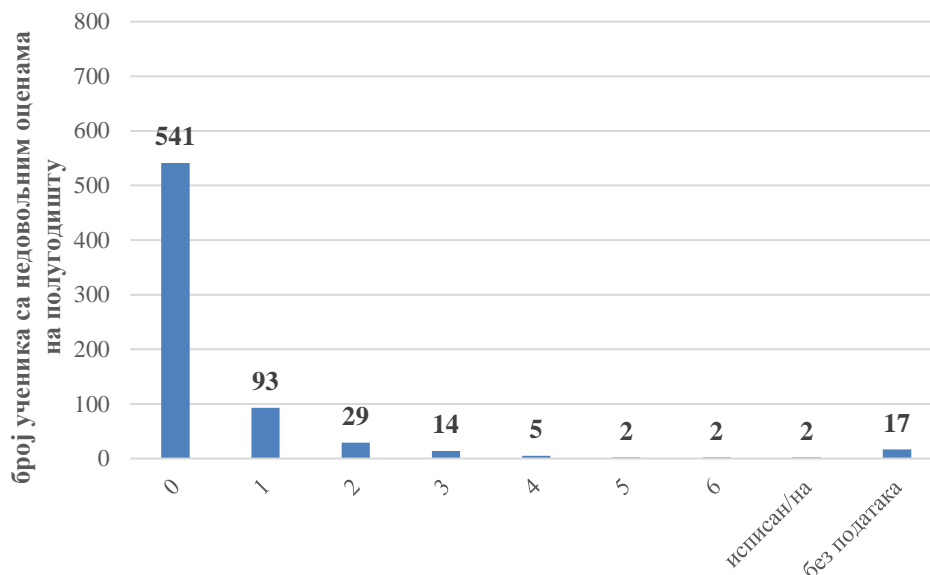
На Графиконима 10-12 приказана је расподела ученика по броју недовољних оцена на полугодишту, тромесечју и крају школске 2020/21. године. На полугодишту око 25% ученика има недовољне оцене, на крају другог тромесечја њих 35%, а на крају 2020/21. године око 11% ученика. На крају полугодишта и другог тромесечја доминирају ученици са једном недовољном оценом, док на крају 2020/21. године за 8.5% ученика немамо податке.

*Графикон 10. Расподела ученика по броју недовољних оцена на полугодишту 2020/21, приказано у процентима и у апсолутним вредностима*

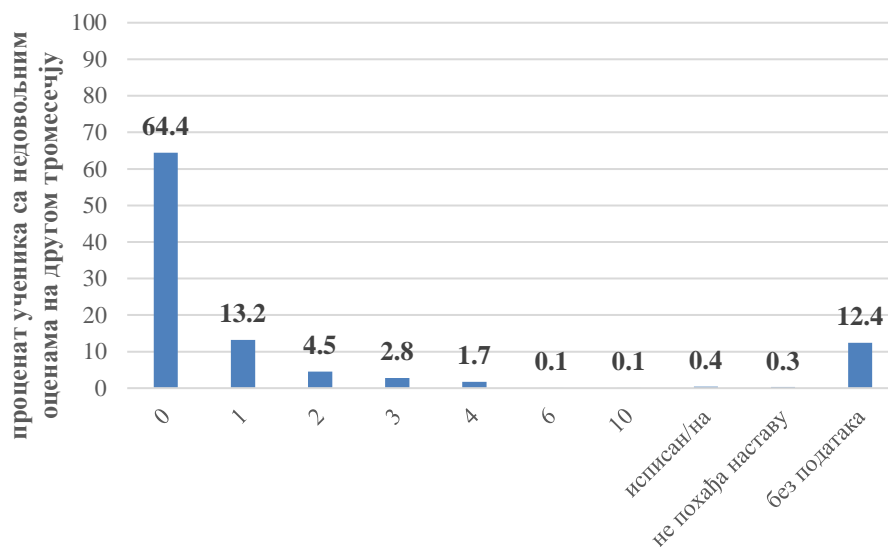




## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

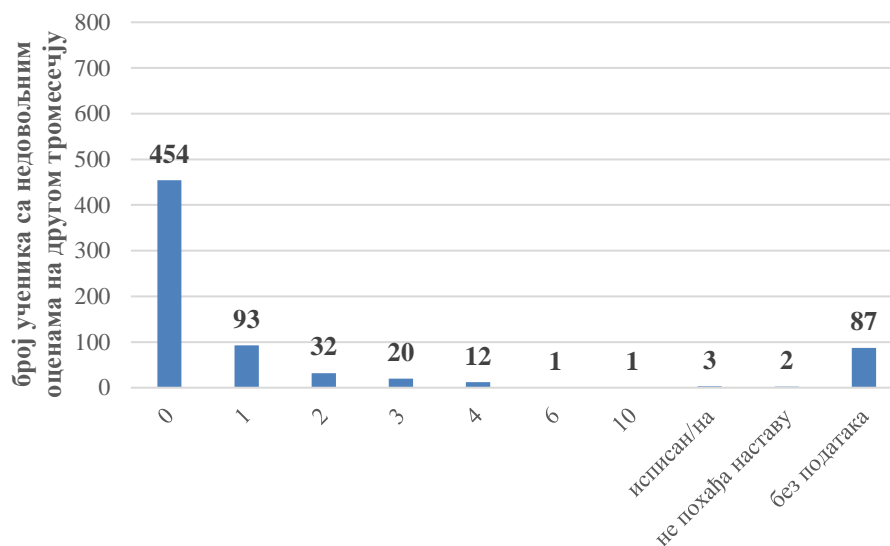


Графикон 11. Расподела ученика по броју недовољних оцена на другом тромесечју 2020/21, приказано у процентима и у апсолутним вредностима

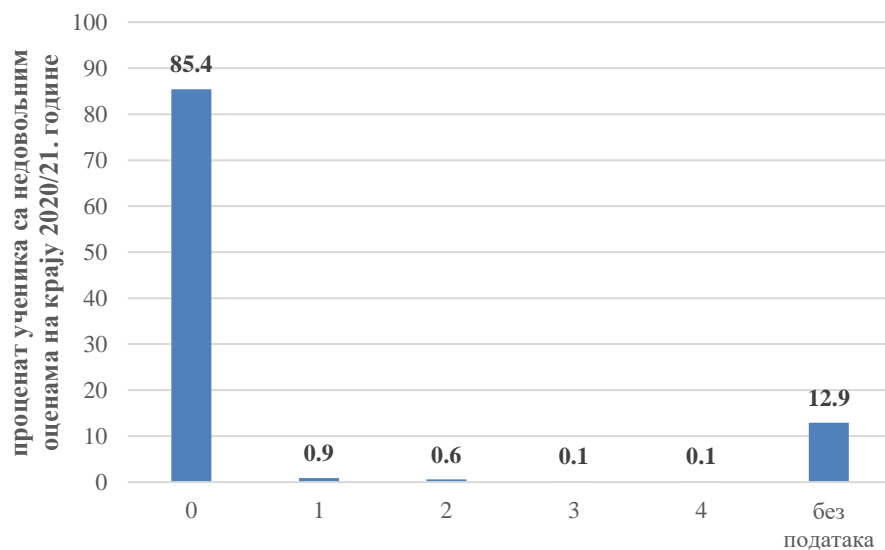




## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

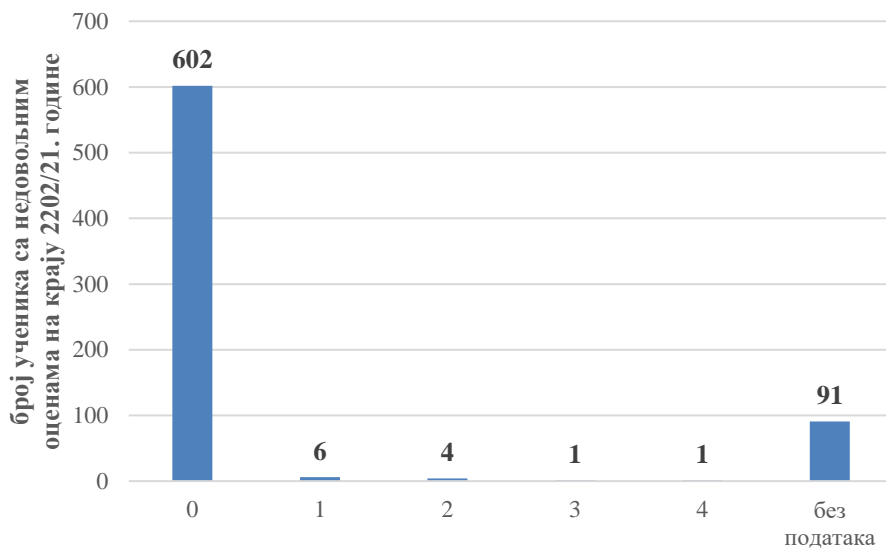


Графикон 12. Расподела ученика по броју недовољних оцена на крају 2020/21, приказано у процентима и у апсолутним вредностима





## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

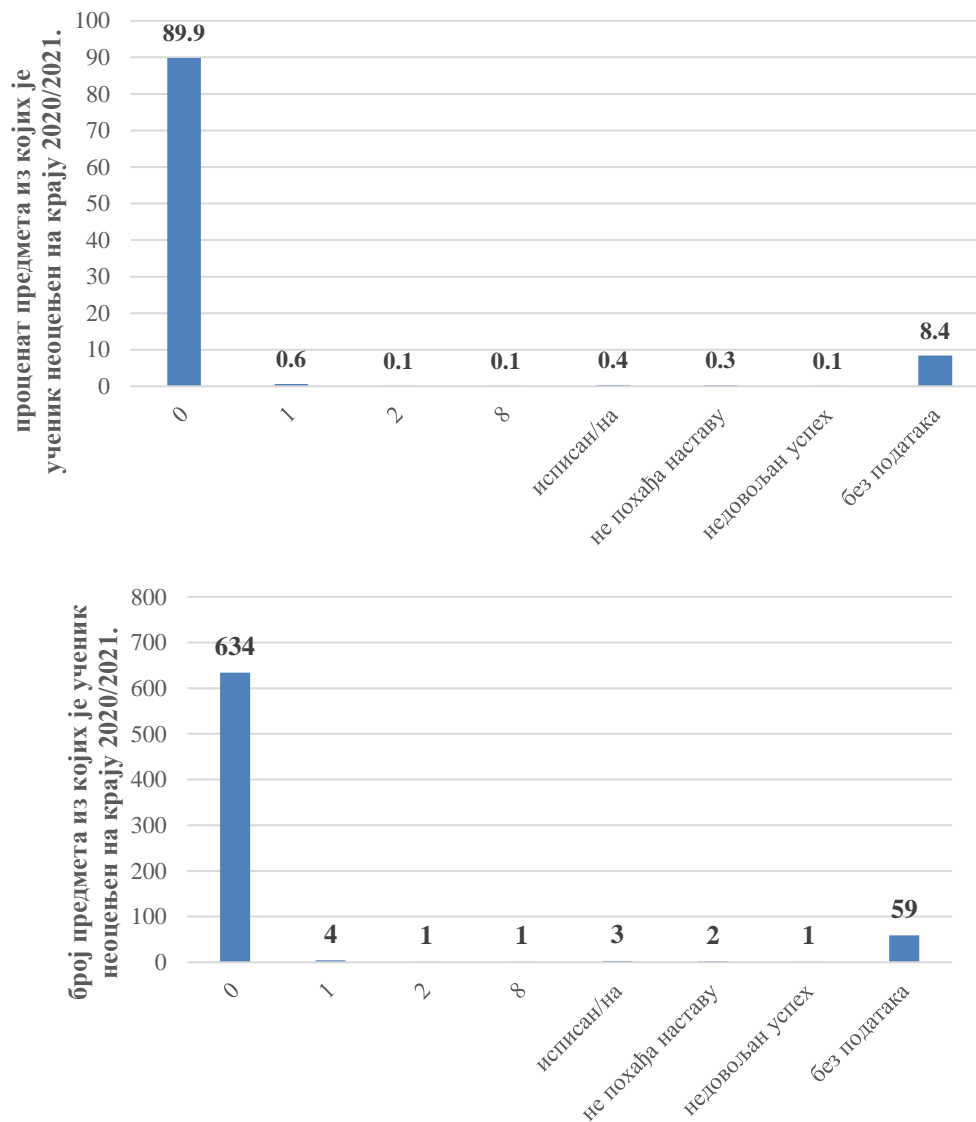


Када је реч о броју предмета из којих су ученици остали неоцењени на крају 2020/21. школске године, укупно шест ученика је остало неоцењено из одређених предмета (од тога један ученик чак из осам предмета). Подаци недостају за 8,4% ученика. Резултати су приказани на наредним графиконима.



## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

Графикон 13. Расподела ученика по броју неоцењених предмета на крају 2020/21, приказано у процентима и у апсолутним вредностима





## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

### 3. Закључци

Како би се проценила успешност пројекта „ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања“ прикупљени су подаци у вези са школским успехом стипендиста, оценом из владања, изостанцима и недовољним оценама на крају школске 2019/20. године, на крају полугодишта 2020/21. и на крају школске 2020/21. године. Податке о броју недовољних оцена, владању и броју неоправданих изостанака школе су доставиле и за друго тромесечје 2020/21. школске године. Закључци који следе производ су тих анализа.

Веома је важно истаћи да напуштања школе од стране стипендираних ученика скоро да и није било. Само троје ученика је напустило школовање од њих 705. Дакле, ово је можда и један од најважнијих података да ромски ученици укључени у овај програм нису одустајали од школе, завршавали су разреде и настављали школовање. Такође, само је двоје ученика имало више од три недовољне оцене на крају школске 2020/21. године, а 14 ученика је имало недовољан успех.

Када је реч о просечном општем успеху ученика који су добили стипендију, може се закључити да су ученици најбољи успех остварили на крају школске 2019/20. године. На полугодишту 2020/21. године бележи се пад успеха, док је на крају исте године просечан успех ученика нешто нижи него 2019/20. године. У терминима категорије успеха, на крају 2019/20. године је највећи проценат ученика са врлодобрим и одличним успехом (85,3%), док се тај проценат ученика смањио на крају 2020/21. године на 60% ученика. Разлози пада општег успеха ученика могу бити предмет накнадних секундарних анализа. На основу њих би се могло јасније утврдити који су то разлози довели до опадања броја одличних и/или врло добрих ученика.



## **ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања**

Судећи по просечној оцени из владања, може се закључити да је понашање ученика било узорно и примерено.

Посматрано по броју изостанака, може се рећи да ученици у највећем броју редовно похађају школу. Наиме, просечан број оправданих изостанака на крају 2020/21. године не одступа од броја изостанака на крају 2019/20. године.

Просечан број неоправданих изостанака је изузетно мали, што нам индиректно говори о мотивацији ученика за похађање наставе.

Веома мали број ученика је имао преко три недовољне оцене на полугодишту 2020/21, на другом тромесечју 2020/21. и на крају 2020/21. школске године. Још један охрабрујући налаз је и тај да око две трећине ученика није имало ниједну недовољну оцену на крају било ког класификационог периода.

Када је реч о броју предмета из којих су ученици остали неоцењени на крају 2020/21. школске године, може се рећи да је само шест ученика остало неоцењено из одређених предмета (од тога један ученик чак из осам предмета).

Генерално гледано, већина анализираних квантитативних показатеља (изузев општег успеха ученика и броја недовољних оцена на крају 2020/21. године) упућује на закључак да је програм стипендирања ромских средњошколаца у великој мери имао успеха. Ученици са коректним успехом завршавају школску годину, не изостају, не напуштају школовање, примерног су владања, а на полугодишту немају много негативних оцена.

Узевши све анализиране податке у обзир, закључује се да је менторски програм пружио значајну подршку ученицима ромске националности да





## **ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања**

---

остану у систему средњошколског образовања уз завидна школска постигнућа. У циљу побољшања нивоа укључености ученика ромске националности у програме средњег образовања, било би пожељно да оваква врста подршке буде успостављена као редовна и подразумевана.



## ЕУ подршка ромским ученицима за наставак средњошколског образовања

### 4. Препоруке

Када је у питању целокупан узорак ученика, може се констатовати да су стипендије мале позитиван ефекат и да су деловале мотивационо на ученике да задрже задовољавајућ успех и владање на крају школске 2020/21. године и да редовно похађају наставу. **Закључак је да је програм стипендирања средњошколаца ромске националности у великој мери успешан.**

**Препорука је да се овакав програм, у овој или сличној форми, настави,** јер се може очекивати да ће на овај начин задржавање ромске деце у средњим школама додатно бити подржано и осигурано.

Оно што је евидентно јесте то да је могуће постићи снажан утицај комбиновањем финансијских подстицаја (стипендија) и менторског рада. Овај приступ посредно има позитиван утицај на ученике припаднике ромске националне заједнице и њихове породице, менторе ученика, а непосредно на вршњаке у школама у којима се образују ученици из узорка ове анализе. Мишљења смо да још бољи резултати могу бити постигнути кроз интензивније ангажовање школа и њихових наставника у планирању мера подршке за ове ученике.

**Препорука је да се менторски програм настави, кроз овај или даље сличне пројекте, а најбоље као системска подршка,** јер се може очекивати да ће ментори својим радом осигурати задржавање ромске деце у средњим школама и допринети подизању њиховог општег успеха, како у школском, тако и у животном контексту.

Истраживачки тим:

Др Бранислав Ранђеловић, Катарина Алексић, Данијела Ђукић, Др Елизабета Каралић  
Јелена Петровић, Јелена Недељковић, Кристина Милутиновић, Теодора Бојовић

ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА



Ова публикација је објављена уз финансијску помоћ Европске уније. За садржину ове публикације искључиво је одговорно Министарство просвете, науке и технолошког развоја и та садржина нипошто не изражава званичне ставове Европске уније.